

Nešťastný odboj Miroslava Havlíčka

Akce StB „Robinson“ a „Bříza“

LUKÁŠ HAVEL

Vytváření falešných odbojových skupin v rámci tzv. kontrolních sítí bylo jedním z efektivních způsobů, kterými totalitní režimy přebíraly kontrolu nad možnými projevy rezistence a zároveň tak tlumily její nejzávažnější projevy, jež mohly vyústit v ohrožení režimu samotného. Pokud jsou však mezi zapojenými odvážní občané ochotní riskovat vlastní život za svobodu a demokracii, jak jejich činnost hodnotit? Lze jim opravdu upírat status „odbojářů“? Následující text postihuje osud oddaného demokrata a zdatného organizátora Miroslava Havlíčka, který si ve svém zápolení se dvěma totalitními režimy vybral i svou porci smůly.

ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Miroslav Havlíček (nar. 20. března 1920) pocházel z Hradečné na Olomoucku. Po vychození tří let reálného gymnázia absolvoval dvouletou hospodářskou školu v Litovli. Poté hospodařil na svém statku v Olbramicích.

Do odboje se zapojil již během okupace zejména v rámci skupiny majora Aloise Petráše, založené v srpnu 1943. Vedl její z velké části svěbytnou větev, jež působila na Litovelsku. Havlíček ji původně vytvořil samostatně, na Petráše se pak napojil až přes úředníka nemocenské pojišťovny Ferdinanda Kopu a dále Miloše Petráše, syna velitele skupiny. Organizace kolem mjr. Petráše

(a Miroslava Havlíčka), nazývaná původně „Nazdar“, se soustředila zejména na sabotážní akce. Byly do ní začleněny i zbytky jiné skupiny, jež vznikla kolem Františka Kruše, který byl v lednu 1944 zabit v Ochozu při přestřelce s příslušníky olomouckého Gestapa. Svoji působnost Petrášova organizace postupně rozšiřovala do Olbramic, Hradečné, Nasobůrek a přes učitele Jana Vachutku v provincii 1943 i do Loštic. Od jara 1944 vydávala vlastní časopis (resp. spíše leták) *Zteč*.

K první velké akci litovelské skupiny došlo 14. prosince 1943, kdy její členové mezi Mladčí a Sobáčovem přesekli podzemní kabel dálkového telefonního spojení. Dne 6. března 1944 následoval neúspěšný pokus

o vykolejení vlaku mezi Červenkou a Moravičanami. Podařilo se uvolnit asi dvacet metrů kolejí, avšak záhada byla včas zpozorována a vlak byl zastaven. O sedmnáct dní později nicméně litovelská skupina úspěšně přerušila telefonní dráty u Nasobůrek. V květnu 1944 se odbojářům podařilo získat výbušniny z vápenky firmy Vitoul v Měrotíně. Zámečník Josef Utěšený z Náměště na Hané následně s pomocí trubek vyrobil nálože. Největší akcí celé skupiny pak bylo večer 26. července 1944 organizované přerušování železničních kolejí hned na několika místech – u Kostelce na Hané, u Dzbele na Konicku, v lese mezi Litovlí a Moravičanami a v lese Království u Grygova. Efektivně tak byla na čas přerušena trať z Olomouce do Přerova. V srpnu 1944 následovalo přerušování elektrického vedení u Holice a jeho poškození u Lutína. Miloš Petráš pak dokonce 9. srpna 1944 vhodil bombu vlastní výroby na dvůr olomouckého vedení NSDAP. Ta ale jen vysklila okna a nikdo nebyl zraněn.

Dne 6. září 1944 zatklo Havlíčka olomoucké Gestapo pro podezření z účasti na výše uvedených akcích. Na vyšetřovací celu mu byl nastrčen konfident Ladislav Valach (nar. 1898), kterého řídicí orgán Kurt Rauner považoval za velmi výkonného spolupracovníka a který již přivedl několik účastníků protinacistického odboje na popraviště. Valach před Havlíčkem

sehrál roli zlomeného odbojáře, pláčem jej přiměl k rozhovoru, který vedl k zatčení čtyřiceti šesti lidí (Alois Petráš i se ženou byli dopadeni již 8. září 1944), z nichž osm (včetně Havlíčka) bylo 26. března 1945 odsouzeno k trestu smrti. Miloš Petráš před zadržením uprchl a až do konce války se ukrýval. Pro olomoucké Gestapo bylo rozbití odbojové skupiny tak velkým úspěchem, že ho následně navštívil velitel Bezpečnostní poli-

Všichni na smrt odsouzení odbojáři byli šťastnou souhrou okolností cestou na popravu osvobozeni americkými vojáky

cie v Brně Max Rausch, a dokonce i státní ministr pro Protektorát Čechy a Morava K. H. Frank. Všichni na smrt odsouzení odbojáři však byli 22. dubna 1945 cestou na popravu do Mnichova šťastnou souhrou okolností osvobozeni americkými vojáky. Krátce po květnu 1945 se Havlíček s Valachem náhodně setkal; Valach se na něj měl vrhnout a dojatě jej objímat... Valach byl ale nakonec 12. října 1945 zatčen a rozsudkem Mimořádného lidového soudu v Olomouci 30. září 1946 odsouzen na doživotí.¹

BOJ PROTI KOMUNISMU

V roce 1945 se Miroslav Havlíček oženil s Marií Kolmanovou (nar. 1927), s níž měl v době svého zatčení v prosinci 1950 tříletého syna Miroslava

a rok a půl stará dvojčata Věru a Ladislava. V listopadu 1946 zdědil po otci statek v Hradečné, kam se přestěhoval, a usedlost v Olbramicích prodal. Po roce 1945 se stal členem Československé sociálně demokratické strany, v roce 1947 pak vstoupil do Československé strany národně socialistické. Od ledna 1947 byl také předsedou Jednotného svazu českých zemědělců v Hradečné a v této době byl i členem jeho okresního výboru v Litovli. V únoru 1948 byl ale z dané organizace jejím akčním výborem vyloučen. Vedle perzekuce zemědělců motivovalo Havlíčka k protikomunistické činnosti, jak uváděl při svých výsleších, i přání návratu prvorepublikové demokracie.

První činností Miroslava Havlíčka po Únoru byla na podzim 1948 pomoc Dr. Vítězslavu Recovi z Laštan, který pracoval jako trestanec z Mírova v cukrovaru v Litovli. Rec uváděl, že byl odsouzen za protirežimní činnost, ve skutečnosti byl však trestán pro spolupráci s Gestapem. Havlíček se o něm dozvěděl od svého známého Vítězslava Kleina. Po útěku Rece z cukrovaru jej Havlíček asi týden ukrýval na svém statku, načež jej předal Kleinovi, který měl zprostředkovat jeho útěk do zahraničí. Dle pozdějších Havlíčkových výpovědí pak Rec žil v Casablance. Tímto činem končí Havlíčkova samostatná činnost mimo „kontrolní síť“ Státní bezpečnosti.²

Na jaře roku 1949 se na Havlíčka přes zvěrolékaře Františka Baďuru, statkáře Stanislava Střidu a jeho

Miroslav Havlíček (foto: ABS)

bratra, faráře Josefa Střidu napojil příslušník Krajského velitelství Státní bezpečnosti (KV StB) Brno Miroslav Olšan, který se pod krycím jménem „Marvan“ vydával za protikomunistického odbojáře a spolupracovníka západních zpravodajských služeb. První schůzka se konala dne 25. dubna 1949 v restauraci Robinson (odtud akce „Robinson“) poblíž Litovle, kde měl Havlíček Olšana, k němuž naneštěstí pojal důvěru a začal pro něj pracovat, informovat, že může vybudovat širší síť kontaktů, resp. že již má spojení asi do deseti obcí. V květnu tak pro odboj získal například bývalého okresního

- 1 BARTOŠ, Josef: *Odboj proti nacistickým okupantům na severozápadní Moravě*. OV ČSPB – Okresní vlastivědné muzeum, Šumperk 1986, s. 75, 88–89 a 109. TÝŽ: *Odboj proti nacistickým okupantům na Olomoucku v letech 1939–1945*. Danal, Olomouc 1997, s. 88–90. *Archiv bezpečnostních složek* (ABS), f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky (302), sign. 302-122-1, zpráva o šetření Valach Ladislav ze dne 22. 2. 1946, s. 51–52. Tamtéž, výpověď Miroslava Havlíčka ze dne 15. 10. 1945, s. 68. Tamtéž, „K věci: Nahlédací spis VO 3, dopl. služba čj. 43.734/dopl.1947“, s. 87. ABS, sb. Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy Ostrava (V-OV), vyšetřovací spis a. č. V-2015 Ostrava, trestní oznámení Havlíček Miroslav a spol., výpověď Miroslava Havlíčka ze dne 20. 12. 1950, fol. 24–42.
- 2 ABS, f. Inspekce ministra vnitra, I. díl (A 8/1), inv. j. 589, zpráva o prošetření případu Miroslava Havlíčka a spol. ze dne 7. 2. 1958, fol. 5–10. Tamtéž, f. Sběrka různých písemností (S), sign. S-197 Olomouc, prověření Miroslava Havlíčka ze dne 5. 9. 1950, fol. 156–157. Tamtéž, akce „Bříza“, nedatováno, fol. 429–434. Tamtéž, výpověď Miroslava Havlíčka ze dne 6. 2. 1951, fol. 438–439. ABS, f. 302, sign. 302-159-2, seznam agentů a důvěrníků Gestapa v Brně, fol. 35. ABS, sb. V-OV, vyšetřovací spis a. č. V-2015 Ostrava, podsვაzek 1, výpis z výpovědi Miroslava Havlíčka ze dne 20. 12. 1950, fol. 9–11. Tamtéž, trestní oznámení Havlíček Miroslav a spol., výpověď Miroslava Havlíčka ze dne 20. 12. 1950, fol. 24–42.

velitele Sboru národní bezpečnosti (SNB) v Litovli nadporučíka Antonína Zadražilá či bývalého předsedu Okresního národního výboru (ONV) tamtéž, člena Československé strany lidové (ČSL) a profesora reálného gymnázia v Litovli Josefa Veselého. Zadražil se měl vyjádřit v tom smyslu, že v případě potřeby je schopen spolu se spolehlivými lidmi rychle obsadit Okresní národní výbor a stanice SNB v litovelském okrese. Následující víc než rok a půl Havlíček budoval odbojovou skupinu, kterou přímo řídili příslušníci StB. Bylo by však chybou domnívat se, že byl pouhou obětí svého vlastního protikomunistického nadšení. Na schůzky chodil zásadně ozbrojen a příslušníkům StB vydávajícím se za odbojáře i zbraní přímo hrozil, kdyby jej snad chtěli zradit. Olšan, který si byl Havlíčkových velkých organizačních schopností dobře vědom a chtěl je maximálně využít, několikrát prostřednictvím vysíláčky fingoval spojení se zahraničím, aby jej povzbudil k další činnosti.³

Žádal po Havlíčkovi i jiných členech budované odbojové skupiny především získání dalších osob ke spolupráci a dále jídlo, peníze, zbraně a zprávy pro údajné partyzány, kteří se měli skrývat v okolních lesích. Cílem bylo podvázat činnost skupiny a zamezit formám protikomunistické rezistence potenciálně nebezpečným režimu. Havlíček mohl stavět na svých zkušenostech a konexích, které získal v odboji za druhé světové války, a záhy tak síť zahrnovala desítky osob. Zapojil do

Rudolf Barák pověřuje Inspekci ministra vnitra k prošetření případu Miroslava Havlíčka (foto: ABS)

ní i hostinského v restauraci Robinson Karla Prosického, vedoucího skladu Ústředí pro hospodaření se zemědělskými výrobky, krajský závod Olomouc, Stanislava Svozila či zaměstnance n. p. Křižík v Litovli Antonína Navrátila. Svozil měl později, kromě několika tisíc korun, předat Olšanovi i velké množství masových konzerv, Navrátil poskytoval zejména zprávy ze svého zaměstnání. V polovině roku 1949 Havlíček fingoval v Hradečné sbírku pro údajné oběti povodní v Čechách a následně Olšanovi odevzdal výtěžek v podobě

množství jídla a cca osmi set korun. Na jeho naléhání mu v únoru 1950 rovněž dodal zabitého vepře o váze asi 120 kilogramů, kterého posléze zkonsumovali příslušníci brněnské StB ve své kantýně. Další jídlo a vybrané peníze šly hospodářskému oddělení krajské StB.⁴

V únoru 1950, opět skrze Vítězslava Kleina, pomáhal Havlíček organizovat útěk Josefa Petra, jehož protikomunistická skupina „Pro svobodu“ působící na Zlínsku ve spolupráci s „agentem-chodcem“ Štěpánem Gavendou⁵ (a jeho prostřednictvím

3 ABS, f. A 8/1, inv. j. 589, výpis z arch. svazku KS-MV Olomouc č. 2219, fol. 11–13. Tamtéž, vyjádření k případu ze dne 4. 2. 1958, fol. 14–15. ABS, sb. V-OV, vyšetřovací spis a. č. V-2015 Ostrava, trestní oznámení Havlíček Miroslav a spol., výpověď Miroslava Havlíčka ze dne 20. 12. 1950, fol. 24–42.

4 ABS, sb. V-OV, vyšetřovací spis a. č. V-2015 Ostrava, trestní oznámení Havlíček Miroslav a spol., výpověď Miroslava Havlíčka ze dne 20. 12. 1950, fol. 31. Tamtéž, výpověď Stanislava Svozila ze dne 21. 12. 1950, fol. 45–68. Tamtéž, výpověď Antonína Navrátila ze dne 28. 12. 1950, fol. 73–85. ABS, f. A 8/1, inv. j. 589, zpráva o prošetření případu ze dne 7. 2. 1958, fol. 5–10. ABS, f. S., sign. S-197, zápis z akce „Bříza“ ze dne 16. 6. 1950, fol. 17.

5 Účastník druhého i třetího odboje Štěpán Gavenda (1920–1954) byl úspěšný „agent chodec“, který vybudoval rozsáhlou síť spolupracovníků a pomohl mnoha ohroženým osobám po únoru 1948 k útěku do zahraničí. Po prvním zatčení v roce 1949 a odsouzení k trestu smrti (změněno na doživotí) se mu v lednu 1952 podařilo spolu s několika dalšími vězni (mj. s válečným hrdinou Pravomilem Reichlem) utéct z věznice Leopoldov. Při další cestě do Československa v říjnu 1952 byl ale opět zadržen a v červnu 1954 v Praze popraven. Více k němu viz ROKOSKÝ, Jaroslav: Odboj za časů hanebnosti. Protikomunistická skupina Štěpán Gavenda, Miloš Zemánek a spol. In: *Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve střední Evropě. Sborník k mezinárodní konferenci*. ÚSTR, Praha 2010, s. 233–237. TÝŽ: *Útěk z Leopoldova. Věznice, odboj, doba. Padesátá léta v Československu*. ÚSTR – Academia, Praha 2021.

Falešná legitimace Josefa Petra na jméno Josef Stodůlka

Karel Prosický, vedoucí hostince Robinson (foto: 3x ABS)

i s Františkem Bogatajem⁶) byla již dříve pozatýkána. Petr se měl s falešnými doklady na jméno Josef Stodůlka snažit překročit hranice i se svou přítelkyní Vilmou Žurovcovou, jež byla v devátém měsíci těhotenství, dále s Josefem Horkým a Jarmilou Janovou. Havlíček za tímto účelem oslovil opět Olšana, který slíbil pomoci s jejich odchodem. Příslušníci StB je po nějakou dobu ukrývali na různých místech, aby získali další informace. Celá čtyřčlenná skupina byla zatčena dle předem připraveného plánu 25. února 1950 při vystupování z vlaku na pražském Masarykově nádraží. Ačkoliv byli všichni ozbrojeni

(mj. i granáty), vzhledem k rychlosti zadržení nestačili klást odpor. U Petra pak v pouzdru na housle našli i samopal. Josef Petr byl vyšetřován StB v Brně a následně odsouzen jako

vůdčí osoba odbojové skupiny ke dvaceti pěti letům trestu odnětí svobody pro spolupráci se západní rozvědkou. Po zatčení celé čtveřice byl zadržen 16. března 1950 i Vítězslav Klein.⁷

6 Generálmajor František Bogataj (1913–1999) byl za druhé světové války nejprve členem odbojové organizace Obrana národa a po útěku v prosinci 1939 pak čs. zahraničního vojska ve Francii a v Anglii. Jako velitel paradesantního výtoku CARBON působil od dubna 1944 v Protektorátu Čechy a Morava. Po válce zůstal v armádě, ale po únoru 1948 byl nejprve poslán na dovolenou a následně dán do zálohy. Po upozornění na hrozící zatčení opustil v prosinci 1948 s rodinou Československo. V západním Německu se zapojil do zahraničního protikomunistického odboje a jeho zpravodajská skupina ve spolupráci s americkou CIC působila při výcviku a vysílání kurýrů do Československa. Jedním z nich byl právě Štěpán Gavenda. Od roku 1957 žil Bogataj v USA. Viz ROKOSKÝ, Jaroslav: Bratři František a Josef Bogatajovi. Protikomunistický odboj na jižní Moravě. *Securitas Imperii*, 2010, č. 16, s. 88–133.

7 ABS, sb. Taktické svazky (T), a. č. T-1483 MV, skupina PS, zpráva ze dne 17. 2. 1950, fol. 81–85. Tamtéž, zpráva ze dne 27. 2. 1950, fol. 86–87. ABS, f. A 8/1, inv. j. 589, vyjádření k akci Robinson ze dne 4. 2. 1958, fol. 16.

LES PLNÝ PARTYZÁNŮ

Na přelomu května a června 1950 převzalo od Olšana Havlíčkovu síť z. oddělení KV StB Olomouc, konkrétně mjr. JUDr. Václav Písecký (vystupující v archívních materiálech jako kpt. Sokol či Dr. Gabyš) a por. František Švaniga s krycím jménem „Franta“. Akce dostala název „Břiza“. Důvodem této změny byl Olšanův nástup na blíže neupřesněné studium. Již v jedné z prvních zpráv uvádí Písecký, že Havlíček chodí na setkání ozbrojen a že „pokračování ve schůzkách s Havlíčkem bude také velmi problematické, poněvadž tento jest velmi opatrný a v případě nějakého podezření jest odhodlán střílet“.⁸ Havlíček se od svých zdrojů dozvěděl o Petrově zatčení a pohrozil pokusem o vlastní útěk do zahraničí. Aby ho uklidnil, příslušníci StB několikrát fingovali vysílání do zahraničí z hostince Robinson. Havlíček rovněž obdržel

Aby si podezřívavého Havlíčka udržela, sehrála olomoucká Státní bezpečnost mimořádné „představení“

adresu poste restante, na kterou se měl obrátit, pokud by mu hrozilo zatčení. Pracovníci olomoucké Státní bezpečnosti si tak pojistili, aby svůj případný pokus o útěk do zahraničí provedl s jejich „pomocí“.

Od zatčeného Vítězslava Kleina se ale Havlíček posléze přes prostředníky dozvěděl, že je na něj napojena kontrarozvědka. Klein měl tuto informaci předat při ošetření ve zlínské nemocnici, kde byl se zlomeninou dolní končetiny, když se k němu dostala jeho známá převlečená za ošetřovatelku. Na schůzce se členy olomoucké StB dne 5. června 1950 se tak Havlíček vyjádřil v tom smyslu, „že je mu velmi divná ta okolnost, že všichni, co s ním a Marvanem dělali, že

435

Akce „Břiza“

/Spojení/

Havlíček

Přímé napojení na

1) Navrátil	16) Maxant
2) Svobila	17) Popov, Úričov
3) Prosičský	18) Bittner
4) neznámý dr. Ladislav Havlíček-19) Plánička bratr	20) Král, ONV
5) skupina „Marvan“	21) Smital, řezník
6) Klein, býv. poslanec	22) Jedlička
7) Vegely, ONV	23) poplk. pivovar Litovel
8) Cpuřal, Vojnice	24) II. pplk.
9) Dočkal	25) Komárek
10) Prosičská Věra	26) Zdražil -SNB
11) Švehlák, farář	27) Veselý
12) Beran - Mírov	28) Potyá- dól na tuhu
13) illeg. skup Zábřeh	29) tři lékaři nemocn. Šumperk
14) Dr. Juráš, Olomouc	30) Neduchal - ošetřovatel
15) Němeček	31) neznámý člen SNB
	32) Spurný
	33) Konečný
	34) kamenolom, np.
	35) člen SNB
	36) Kleinová
	37) neznámý lékař-Šottwaldov

<u>Zamýšlené napojení</u>	<u>Pravděpodobné napojení</u>
38) neznámý rolník 55 let	44) Resal
39) Kašpařík	45) Gottwald
40) Zedník	46) ošetřovatelka-Šottwaldov
41) pracovní oddíl	47) orgán Stb ?
42) člen Stb	48) tři neznámí muži-auto Ostrava
43) Antl	49) Petráš mjr.
	50) plk. Ulrich
	51) neznámé auto
	52) neznámý člen ill. skup. v Něm. IS

Schéma osob zapojených v rámci akce „Břiza“ (foto: ABS)

jsou v kriminále a on že jest doma, když prý pozitivně ví, že bylo o něm v protokole hovořeno. Řekl, že má nyní od nás velmi zodpovědný úkol, který prý již vlastně splnil, avšak má obavy jej říci, poněvadž nemá ještě tu jistotu, že není napojen na kontrašpionážní službu“.⁹

Aby se znejistělý Havlíček znovu ujistil, že nepracuje pro bezpečnostní složky komunistického režimu, požadoval na této schůzce zprostředkování setkání s jádrem skupiny, která se měla i nadále ukrývat v blízkém lese a pro niž v minulosti opakovaně

8 ABS, f. S, sign. S-197, zápis z akce „Břiza“ ze dne 15. 5. 1950, fol. 7-9.

9 Tamtéž, fol. 10-12.

předal množství potravin. Setkání se o čtyři dny později uskutečnilo. Šlo pravděpodobně o jednu z největších akcí olomoucké Státní bezpečnosti, která proto, aby si podezřivého Havlíčka udržela, sehrála mimořádné „představení“. Havlíčka s Navrátilem přivedli do předem vybavené jeskyně (mj. i několika vysílačkami!) v lesích poblíž Mladoňova, která byla propojena s jinou jeskyní, v níž byl rozhovor nahráván a zapisován. V celé oblasti se pak vyskytovalo množství „partyzánů“ (ve skutečnosti příslušníků 2. oddělení KV StB Olomouc). Akce dopadla z hlediska bezpečnostních složek dobře. Upokojený Havlíček následně předal „Frantovi“ (Švanigovi) dva revoly od dalších členů skupiny, přes sto padesát nábojů a informace o členech ONV v Litovli i členech KSČ v Litovli a okolí.¹⁰

V srpnu 1950 navázal Havlíček kontakt s Bedřichem Kleinem, do 26. srpna 1950 poslancem KSČ (mandátu se vzdal sám pro podezření ze spolupráce s Němci během druhé světové války) a otcem Vítězslava Kleina. Bedřich Klein na vyzvání Píseckého „skupině“ poskytl k okopírování svou poslaneckou legitimaci, kterou stále ještě disponoval. Záhy byl rovněž zatčen. Havlíček tak opět pojal podezření. Uklidnilo ho až opětovné setkání s údajným „agentem chodcem“ a velitelem skupiny Píseckým v Hotelu Grand v Přerově. Během cesty automobilem však měl Antonín Navrátil mířit nabitou zbraní do zad řidiče pro případ, že by je odváželi do úřadovny Státní bezpečnosti. Na schůzce v Přerově byl dále dojednán útek do zahraničí jistého Drahomíra Skácela pracujícího v továrně Křižík v Litovli, který chtěl překročit hranice i s výrobními

Drahomír Skácel plánoval opustit republiku s pláňky i součástkami gramofonových motorků (na snímku). Jeho fingovaný útek však organizovala StB. (foto: ABS)

plány. Dne 24. listopadu 1950 byl převzat pracovníky olomoucké StB a obdržel falešný občanský průkaz na jméno Stanislav Vojáček. Akci vedl opět Písecký. Paradoxně však měli během cesty narazit na pracovníka Státní bezpečnosti, který Píseckého znal a který se k němu žoviálně přihlásil jako „orgán 43 od KV StB v Brně“. Píseckému mělo zabrat poměrně značné množství času, než Skácela přesvědčil, že se jedná o „omyl“. Skácel byl následně zadržen v předem připravené akci při fingovaném pokusu o překročení státní hranice.¹¹

K jiné kuriózní situaci došlo dne 23. června 1950, kdy Václav Písecký veze svého známého vyšetřovatele kriminální policie do Litovle. Když ho vysadil, měnil před setkáním s Havlíčkem kvůli konspiraci značku

automobilu, když u něj zastavil vůz s Prosickým a Navrátilem. Navrátil se Píseckému následně svěřil, že získal spojení na vyšetřovatele staršinu Josefa Šterbu z Litovle (jednalo se o onoho vyšetřovatele, jehož Písecký jen chvíli předtím vysadil), který jej slíbil informovat o zajímavých skutečnostech, na něž v rámci výkonu svého povolání narazí. Ke konci setkání Navrátil uvedl, že pověří Šterbu zjištěním značek, které používají na automobilech pracovníci Státní bezpečnosti...¹²

Havlíček skupinu dále rozšiřoval: zapojil učitele Aloise Krčka ze Štěpánova, z jehož bytu dne 13. září 1950 uskutečnila StB fingované vysílání do zahraničí, a dále bývalého poslance sociální demokracie (do voleb v květnu 1948) Antonína Gottwalda ze Střelic. Již dříve se

10 ABS, f. A 8/1, inv. j. 589, vyjádření Dr. Píseckého ze dne 31. 1. 1958, fol. 17–19. Tamtéž, f. S, sign. S-197, zápis z akce „Bříza“ ze dne 6. 6. 1950, fol. 10–12. Tamtéž, zápis z akce „Bříza“ ze dne 16. 6. 1950, fol. 15–20. Tamtéž, zpráva z akce „Bříza“ ze dne 28. 6. 1950, fol. 37–45. ABS, sb. V-OV, vyšetřovací spis a. č. V-2015 Ostrava, podsvazek 1, úřední záznam ze dne 27. 11. 1950, fol. 1–3.

11 ABS, f. S, sign. S-197, zápis z akce „Bříza“ ze dne 26. 8. 1950, fol. 101–104. Tamtéž, zápis z akce „Bříza“ ze dne 5. 9. 1950, fol. 151–155. ABS, sb. V-OV, vyšetřovací spis a. č. V-2015 Ostrava, trestní oznámení Havlíček Miroslav a spol., výpověď Miroslava Havlíčka ze dne 20. 12. 1950, fol. 38. Tamtéž, výpověď Drahomíra Skácela ze dne 27. 11. 1950, fol. 87–93. ABS, f. A 8/1, inv. j. 589, vyjádření Dr. Píseckého ze dne 31. 1. 1958, fol. 17–19.

12 ABS, f. S, sign. S-197, zápis z akce „Bříza“ ze dne 24. 6. 1950, fol. 32–34.

Havlíčkoví podařilo spojit se s farářem Františkem Švehlákem, který působil jako duchovní ve věznicích Mírov, přičemž od příslušníků StB vydávajících se za odbojáře dostal za úkol předat přes něj dopis bývalému předsedovi protektorátní vlády Rudolfu Beranovi s požadavkem na instrukce směřující proti vládní zemědělské politice a možné další kontakty, které by v této věci mohly pomoci. Zpráva byla předána, ale jak se Švaniga s Píseckým při osobním setkání se Švehlákem dozvěděli, Beran zapojení do odboje vyděšeně odmítl s tím, že „již nechce nic dělat“.¹³ Švehlák však oběma pracovníkům StB blíže popsal fungování své skupiny na Mírově, která se skládala z příslušníků Sboru vězeňské stráže (SVS) i civilních zaměstnanců a měla k dispozici i zbraně. Údajně měl vydávat měsíčně kolem deseti tisíc korun na podporu politických vězňů. Příslušníci StB Olomouc v souvislosti se Švehlákem v rámci úředních záznamů opakovaně chválili Havlíčkovy organizační schopnosti, neboť Švehlák byl již delší dobu v hledáčku StB jako možný nepřítel režimu a prostřednictvím Havlíčka se jim podařilo na jeho osobu napojit. Další Švehlákovo agenturní zpracování bylo následně vedeno v rámci vlastní akce „Mír“.¹⁴ Podle dostupných pramenů ale odsouzen nebyl.¹⁵

ZATČENÍ A SOUD

Celá operace Státní bezpečnosti se přiblížila ke konci, když Stanislav

Svozil zahlédl v říjnu 1950 Václava Píseckého (alias Dr. Gabyše) s jemu známým příslušníkem StB, strážmistrem Josefem Nemravou. V té době měla již organizace vytvořená zejména Havlíčkem v okrese Litovel a Konice mezi třiceti až čtyřiceti členy, které StB jmenovitě znala. V plánu zatčení Miroslava Havlíčka navrhovali příslušníci StB zadržet přibližně jen deset až dvanáct osob a zbytek dále zpravodajsky využívat. Když si

Během věznění se Havlíček opakovaně vyjadřoval v tom smyslu, že státní zřízení v Československu považuje za nesprávné a očekává jeho změnu

dvěma vozy pro Havlíčka přijeli, ten je včas zaregistroval jako podezřelý a podařilo se mu utéct do lesa, odkud sledoval prohlídku svého statku. Po jistou dobu se ukrýval střídavě u několika známých (u hajného Dolanského v obci Polná u Konice a u hostinského Fialy v Bohuslavcích). Chtěl se však především dostat na Západ. Poslal proto dopis na adresu poste restante do Přerova, jak bylo dohodnuto s Františkem Švanigou z olomoucké StB, a žádal v něm o své převedení přes hranice. Poté, co byl vylákán do Brna, byl StB 2. prosince 1950 zatčen.

Po zadržení Havlíček svou činnost delší dobu zapíral, doznal se až po konfrontaci s důkazy. Zajímavostí je,

že se v materiálech Inspekce ministra vnitra později objevuje informace, že k zatčení členů skupiny měly přispět jejich údajné plány na zavraždění prezidenta Klementa Gottwalda během jeho návštěvy v Olomouci.¹⁶ Není ale překvapivě příliš rozebírána. Cílem mohla být jen snaha odvrátit pozornost od dekonspirace Píseckého, který se v pozdější době stal náčelníkem 2. oddělení olomouckého KV StB.¹⁷

Havlíček stanul před soudem až přibližně o rok později ve skupině sedmnácti osob v rámci případu „Miroslav Havlíček a spol.“. Odsouzen byl 20. prosince 1951 rozsudkem Státního soudu, oddělení Brno za velezradu a vyzvědačství k trestu na 21 let odnětí svobody (šlo o nejvyšší trest z těch, které padly), k propadnutí celého jmění, k peněžitému trestu čtyřicet tisíc korun a ke ztrátě čestných práv občanských po dobu deseti let. Další odsouzení dostali tresty v rozmezí 3 až 20 let (např. Antonín Navrátil 20 let, Stanislav Svozil 18 let a Drahomír Skácel 17 let). Během věznění se Havlíček před referentem výchovy¹⁸ opakovaně vyjadřoval v tom smyslu, že státní zřízení v Československu považuje za nesprávné a očekává jeho změnu. Roku 1958 jeho případ přešetřovala Inspekce ministra vnitra, krajský prokurátor v Brně ovšem na základě získaných poznatků (o kontrole skupiny Státní bezpečností) dospěl k rozhodnutí nezasahovat ve prospěch odsouzených a v tomto smyslu informoval i tehdejšího náměstka ministra vnitra pplk. Štefana Demjana. Jak plyne ze šetření,

13 Tamtéž, zápis z akce „Bříza“ ze dne 20. 9. 1950, fol. 200.

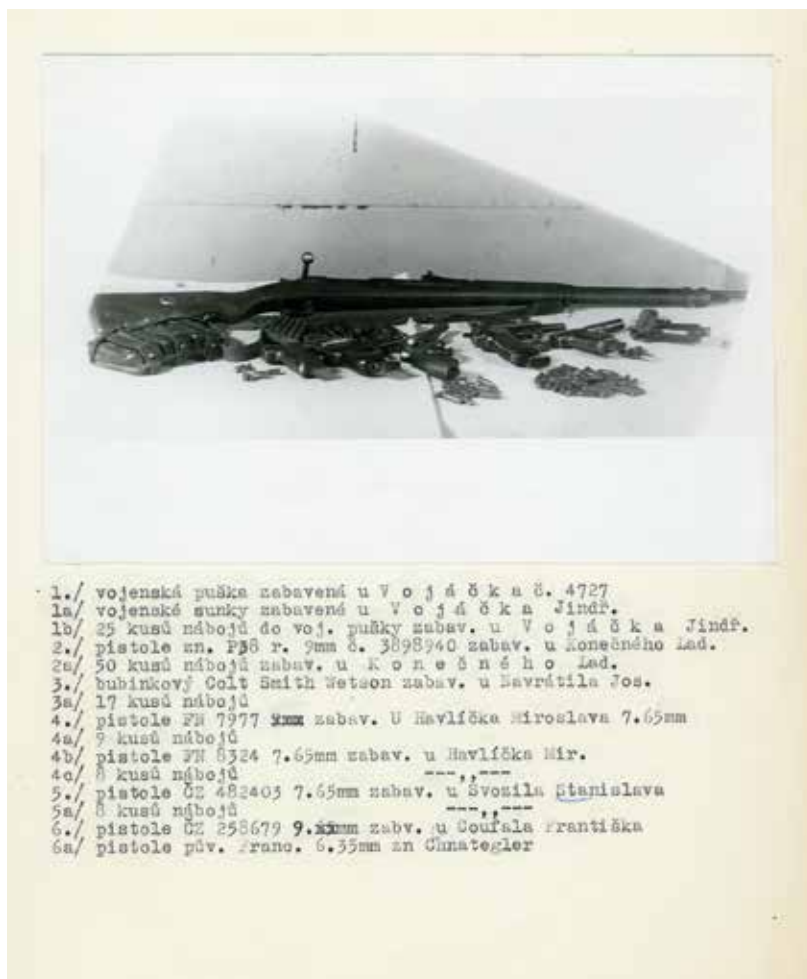
14 Tamtéž, zápis z akce „Bříza“ ze dne 19. 9. 1950, fol. 200–203. Tamtéž, akce „Bříza“, fol. 433.

15 Ke Švehlákovi byl pouze zaveden svazek reg. č. 4760 Přerov (dříve svazek kategorie OS, PZ, osobní svazek, pozorovací svazek, později KA, kandidát na agenta), který byl zrušen dne 23. 5. 1963 a následně skartován pod značkou SK 60/63.

16 V rámci původního šetření z let 1949–1950 je možnost zavraždění K. Gottwalda jen okrajově naznačena Stanislavem Svozilem, který však nepřikročil ani k fázi přímého plánování. Viz tamtéž, zápis z akce „Bříza“ ze dne 9. 9. 1950, fol. 170–171.

17 ABS, f. S, sign. S-197, žádost o schválení realizace ze dne 1. 11. 1950, fol. 297–298. Tamtéž, zápis z akce „Bříza“ ze dne 17. 11. 1950, fol. 306. Tamtéž, zápis z akce „Bříza“ ze dne 6. 12. 1950, fol. 337–339. Tamtéž, akce „Bříza“ – spojení, nedatováno, fol. 435. Tamtéž, operační vložka ze dne 6. 12. 1950, fol. 468. ABS, sb. V-OV, vyšetřovací spis a. č. V-2015 Ostrava, trestní oznámení Havlíček Miroslav a spol., trestní oznámení ze dne 5. 6. 1950, fol. 1–17. Tamtéž, f. A 8/1, inv. j. 589, zpráva o prošetření případu Miroslava Havlíčka a spol. ze dne 7. 2. 1958, fol. 5–10.

18 Pracovníci Sboru vězeňské stráže zodpovědní za ideologické působení na odsouzené. Viz JOHN, Roman: Vězeňská stráž v poválečném Československu. *Paměť a dějiny*, 2013, roč. 8, č. 1, s. 73.

Zbraně nalezené u členů skupiny Miroslava Havlíčka (foto: ABS)

vytvářel velkou protikomunistickou organizaci o mnoha desítkách členů. Zajisté mu nelze upřít mimořádnou oddanost principům demokracie a svobody ani zpochybnit jeho organizační talent či schopnost získat další osoby pro věc protikomunistické rezistence. Bylo by příliš přísné odsoudit jej jako naivního odbojáře, který se nechal snadno oklamat a nevědomky sloužil Státní bezpečnosti. Představitelé bezpečnostních složek si naopak byli velmi dobře vědomi Havlíčkových kvalit a jeho potenciální nebezpečnosti pro režim. Proto mu také StB věnovala tolik pozornosti a investovala kvůli němu do mamutích přesvědčovacích akcí. Miroslav Havlíček tak patří mezi ty tisíce statečných, kterým bylo Ministerstvem obrany České republiky vydáno osvědčení dle zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu.²⁰

Antonín Navrátil si měl stěžovat na použití mučení při výsleších. Samotní vyšetřovatelé přitom dle svých výpovědí nebyli seznámeni s tím, že skupina byla pod kontrolou StB. Havlíček byl podmíněčně propuštěn dne 10. května 1962. Původní trest byl (již po jeho smrti 5. října 1978) snížen 30. listopadu 1979 rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě na 15 let odnětí svobody. Trest propadnutí jmění zůstal zachován. Usnesením

Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. prosince 1990 byl pak Miroslav Havlíček plně rehabilitován.¹⁹

HRDINA I OBĚŤ

Miroslav Havlíček poskytoval úkryt politickým vězňům a pokoušel se o zajištění jejich útěku do zahraničí. Pro účely protikomunistického odboje předával zbraně, potraviny i zprávy. Zejména však v dobré víře

LUKÁŠ HAVEL (1984) pracoval na Oddělení agendy zákona č. 262/2011 Sb. o účastnících odboje a odporu proti komunismu v Archivu bezpečnostních

složek. Od roku 2014 je zaměstnancem Ministerstva obrany ČR, kde se dále věnoval agendě dle zákona č. 262/2011 Sb. a následně rovněž problematice válečných hrobů na nynějším Odboru pro válečné veterány a válečné hroby.

¹⁹ ABS, sb. V-OV, vyšetřovací spis a. č. V-2015 Ostrava, trestní oznámení Havlíček Miroslav a spol., rozsudek Státního soudu - oddělení Brno ze dne 20. 12. 1951, sp. zn. 1 Ts II 90/51, fol. 376-393. Tamtéž, f. A 8/1, inv. j. 589, vyjádření npor. Jaroslava Dvořáka ze dne 5. 2. 1958, fol. 29-30. Tamtéž, zpráva ze dne 19. 5. 1958, fol. 39. *Národní archiv* (NA), f. Správa Sboru nápravné výchovy (SSNV), osobní vězeňský spis Miroslava Havlíčka, hodnocení ze dne 17. 8. 1959. Tamtéž, posudek ze dne 30. 6. 1953. Tamtéž, potvrzení pro účely soudní rehabilitace ze dne 3. 1. 1991. Tamtéž, usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 12. 1990, sp. zn. 1RT 280/90.

²⁰ Na webových stránkách Centra pro dokumentaci totalitních režimů, které působilo v roli žadatele o vydání osvědčení, je uvedeno jako datum vydání 24. 9. 2018 - viz <https://cdtr.cz/cs/stav-zadosti-treti-odboj> (citováno k 18. 7. 2023).